

PSIXODIAGNOSTIKANING TA'LIM JARAYONIDAGI AHAMIYATI VA SHAXSNI O'RGANISH MUAMMOLARI**Srojiddinova Mushtariy Omadbek qizi****Raxmatullayeva Muhlis Otabek qizi***Kokand universiteti Andijon filiali**Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 2- kurs talabasi.*

Annotatsiya: Mazkur maqolada psixodiagnostikaning ta'lim jarayonidagi ahamiyati hamda shaxsni o'rganish bilan bog'liq muammolari ilmiy manbalar asosida tahlil qilingan. Psixodiagnostik tadqiqotlar o'quvchilarning individual-psixologik xususiyatlari, bilish jarayonlari, qobiliyatlari va o'quv motivatsiyasini aniqlashda muhim vosita ekanligi asoslab berilgan.

Аннотация: В данной статье на основе научных источников анализируются значение психодиагностики в образовательном процессе и проблемы, связанные с изучением личности. Обосновано, что психодиагностические исследования являются важным средством выявления индивидуально-психологических особенностей обучающихся, их познавательных процессов, способностей и учебной мотивации. Также освещаются проблемы надежности и валидности тестовых результатов, ограничения при выборе методик и субъективность интерпретации данных в диагностике личности. В статье сделан вывод о том, что научно обоснованное использование психодиагностических результатов способствует повышению эффективности образования.

Abstract: This article analyzes the importance of psychodiagnostics in the educational process and the problems related to personality assessment based on scientific sources. It is substantiated that psychodiagnostic research is an important tool for identifying students' individual psychological characteristics, cognitive processes, abilities, and learning motivation. The article also addresses issues such as the reliability and validity of test results, limitations in the selection of diagnostic methods, and subjectivity in data interpretation in personality assessment. It is concluded that the scientifically grounded use of psychodiagnostic results contributes to improving the effectiveness of education.

Kalit so'zlar: Psixodiagnostika, ta'lim jarayoni, shaxsni o'rganish, individual-psixologik xususiyatlar, diagnostik metodlar, ishonchlilik, validlik.

Ключевые слова: Психодиагностика, образовательный процесс, изучение личности, индивидуально-психологические особенности, диагностические методы, надежность, валидность.

Keywords: Psychodiagnostics, educational process, personality assessment, individual psychological characteristics, diagnostic methods, reliability, validity.

Hozirgi zamon ta'lim tizimida o'quvchi shaxsini har tomonlama rivojlantirish ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi. Bu jarayonda psixodiagnostika muhim ilmiy-amaliy vosita sifatida namoyon bo'ladi. Psixodiagnostika ta'lim oluvchilarning individual-psixologik xususiyatlarini aniqlash, ularning o'quv faoliyatini samarali tashkil etish hamda ta'lim jarayonini shaxsga yo'naltirilgan holda olib borishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, shaxsni o'rganish jarayonida bir qator metodik va amaliy muammolar ham mavjud bo'lib, ularni ilmiy jihatdan tahlil qilish dolzarb hisoblanadi.

Psixodiagnostika ta'lim jarayonida o'quvchilarning bilish jarayonlari, qobiliyatlari, temperament va xarakter xususiyatlari, shuningdek, o'qishga bo'lgan motivatsiyasini aniqlash imkonini beradi. Ushbu ma'lumotlar asosida pedagog ta'lim usullari va vositalarini o'quvchilarning individual imkoniyatlariga mos ravishda tanlashi mumkin. Natijada ta'lim samaradorligi oshadi va o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishi qo'llab-quvvatlanadi.

Shuningdek, psixodiagnostika ta'lim jarayonida yuzaga keladigan qiyinchiliklarni erta aniqlashga yordam beradi. O'quv faoliyatidagi sustlik, moslashuv muammolari yoki emotsional holat bilan bog'liq qiyinchiliklar psixodiagnostik tadqiqotlar orqali aniqlanib, ularga o'z vaqtida psixologik-pedagogik yordam ko'rsatiladi. Bu esa salbiy holatlarning chuqurlashib ketishining oldini oladi.

Shaxsni psixodiagnostik o'rganishda bir qator muammolar mavjud. Eng asosiy muammolardan biri — diagnostik metodlarning ishonchliligi va validligi masalasidir. Har bir test yoki metodika ma'lum sharoit va yosh xususiyatlariga mos bo'lishi talab etiladi. Noto'g'ri tanlangan metodika noto'g'ri xulosalarga olib kelishi mumkin.

Yana bir muhim muammo — diagnostik natijalarni talqin qilishdagi subyektivlikdir. Psixolog yoki pedagogning shaxsiy tajribasi, qarashlari natijalarni baholashga ta'sir ko'rsatishi ehtimoli mavjud. Bundan tashqari, shaxsning psixik holati doimiy bo'lmay, vaqt va vaziyatga qarab o'zgarib turadi, bu esa tashxis qo'yishda murakkablik tug'diradi.

Axloqiy jihatlar ham shaxs diagnostikasida muhim o'rin tutadi. Olingan ma'lumotlarning maxfiyligini saqlash, o'quvchining shaxsiy qadr-qimmatini hurmat qilish va diagnostik natijalardan zarar yetkazmasdan foydalanish muhim talablar sirasiga kiradi.

Muloqot jarayonining ham guruhij jarayonlarning ham egasi – subyekti hamda obyekt aslida alohida shaxs, konkret odamdir. Shuning uchun ham ijtimoiy psixologiya shaxs muammosini ham o'rgandiki, uni o'sha turli ijtimoiy jarayonlarining ishtirokchisi va faol amalga oshiruvchisi degan nuqtai nazardan tekshiradi. Ma'lumki, shaxs muammosi umumiy psixologiyada ham, pedagogik psixologiyada ham,

differential, huquqiy psixologiya psixologiyaning qator maxsus bo'limlarida ham o'rganiladi. Har bir bo'lim yoki tarmoq uni o'z mavzu va vazifalari nuqtai nazaridan shaxs taaluqli bo'lgan muammolarni yoritadi. Masalan, umumiy psixologiya shaxsni psixologik faoliyatning maxsuli, alohida psixik jarayonlarning egasi deb hisoblansa, sotsiologiya uni ijtimoiy munosabatlarning obyekti deb qaraydi.

Shaxs muammosiga ijtimoiy-psixologik yondashishning o'ziga xosligi shundaki, u turli guruhlar bilan bo'ladigan turli shakildagi o'zaro munosabatlarning oqibati sifatida qaraladi. Ya'ni ijtimoiy psixologiya, avvalo, biror guruhning a'zosi hisoblangan shaxs xulq-atvor qanday qonuniyatlarga bo'ysunishini, shaxsning muloqotlar sistemasida olgan ta'sirlari uning ongida qanday aks topishini o'rganadi. Guruhning shaxs psixologiyasiga ta'siri qay yo'sinda sodir bo'lishi ijtimoiy psixologiyada sotsializatsiya muammosi bilan uzviy bog'liq bo'lsa, bu tasirlarning shaxs hatti-harakati, xulqida bevosita qanday nomoyon bo'lishi ijtimoiy yo'l-yo'riqlari muammosi bilan bog'liq. Ana shular asosida shaxsda shakillanadigan fazilatlar va ularning turli tipdagi shaxslarda nomoyon bo'lishini aniqlagan holda, shaxsatvorini boshqarish mehanizimlarni ishlab chiqish ijtimoiy psixologiyaning asosiy vazifalaridan biridir.

Shaxs psixologiyasi shakillanishiga u mansub bo'lgan ma'lum bir ijtimoiy guruhlarining munosabatlari ham o'z ta'sirini ko'rsatadi.

Bunday o'zaro ta'sir va muloqot jarayonida shaxslarning ta'sir sodir bo'lishi bilan birgalikda, jamiyatga, mehnatga, odamlarga, o'zining shaxsiy sifatlariga nisbatan o'z qarashlariga, ijtimoiy ustanovkalariga ta'sir o'tkazishi sodir bo'ladi.

Psixodiagnostika ta'lim jarayonida o'quvchi shaxsini chuqur va tizimli o'rganish imkonini beruvchi muhim ilmiy-amaliy yo'nalish hisoblanadi. Psixodiagnostik metodlardan oqilona foydalanish orqali o'quvchilarning individual-psixologik xususiyatlari, bilish jarayonlarining rivojlanish darajasi, qobiliyat va ehtiyojlari, shuningdek, o'qishga bo'lgan motivatsiyasi aniqlanadi. Ushbu ma'lumotlar ta'lim jarayonini shaxs ta'limiga yo'naltirilgan yondashuv asosida tashkil etish, pedagogik ta'sir vositalarini to'g'ri tanlash va o'quvchilarning o'quv faoliyatida yuzaga keladigan muammolarni erta bosqichda aniqlash imkonini beradi.

Shu bilan birga, shaxsni psixodiagnostik o'rganish jarayoni bir qator murakkabliklar bilan ham tavsiflanadi. Diagnostik metodlarning ishonchliligi va validligini ta'minlash, yosh va individual xususiyatlarga mos metodikalarni tanlash hamda natijalarni ilmiy asoslangan holda talqin qilish muhim ahamiyat kasb etadi. Noto'g'ri metod tanlovi yoki bir tomonlama baholash shaxs haqida noto'g'ri xulosalar chiqarilishiga olib kelishi mumkin. Bundan tashqari, shaxsning psixik holati dinamik xarakterga ega bo'lib, u ijtimoiy muhit, ta'lim sharoiti va emotsional omillarga bog'liq holda o'zgarib turadi, bu esa diagnostika jarayonida kompleks yondashuvni talab etadi.

Psixodiagnostik faoliyatda axloqiy-me'yoriy talablarning bajarilishi ham alohida ahamiyatga ega. O'quvchilar haqidagi ma'lumotlarning maxfiyligini ta'minlash, diagnostik natijalardan faqat rivojlantiruvchi va yordam beruvchi maqsadlarda foydalanish hamda shaxsning qadr-qimmatini hurmat qilish ta'lim tizimida sog'lom psixologik muhitni shakllantirishga xizmat qiladi. Umuman olganda, psixodiagnostikani ta'lim jarayoniga ilmiy asosda integratsiya qilish, metodik muammolarni bartaraf etish va mutaxassislarning kasbiy kompetensiyasini oshirish orqali ta'lim sifatini sezilarli darajada yaxshilash mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ananев B. G. Chelovek kak predmet poznaniya. – Leningrad: LGU, 1968.
2. Burlachuk L. F. Psixodiagnostika. – Sankt-Peterburg: Piter, 2006.
3. Drujinin V. N. Eksperimentalnaya psixologiya. – Moskva: Akademicheskii proyekt, 2001.
4. Karimova V. M. Pedagogik psixologiya. – Toshkent: O'qituvchi, 2015.
5. Nemov R. S. Psixologiya: 3-jild. Psixodiagnostika. – Moskva: Vldos, 2010.
6. Rubinshteyn S. L. Osnovy obshchey psixologii. – Moskva: Pedagogika, 2002.
7. Anastasi A., Urbina S. Psychological Testing. – New Jersey: Prentice Hall, 2007.
8. Cronbach L. J. Essentials of Psychological Testing. – New York: Harper & Row, 1990.
9. Shoumarov G. B. Psixodiagnostika asoslari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018.
10. Vygotskiy L. S. Myshleniye i rech. – Moskva: Labirint, 2005. Vygotskiy L. S. Myshleniye i rech. – Moskva: Labirint, 2005. Vygotskiy L. S. Myshleniye i rech. – Moskva: Labirint, 2005.